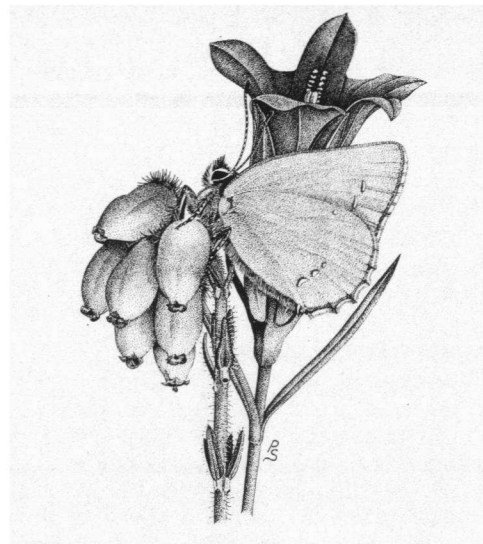

tekst:
**Benno te
Linde**

Bij een vlindervriendelijk beheer kunnen er op een kleine oppervlakte midden in een agrarisch gebied toch veel vlinders voorkomen. Dit blijkt uit het voorbeeld van 'de Maandag', een voormalige boerderij in de Gelderse Achterhoek. In totaal zijn er al 26 soorten gezien.

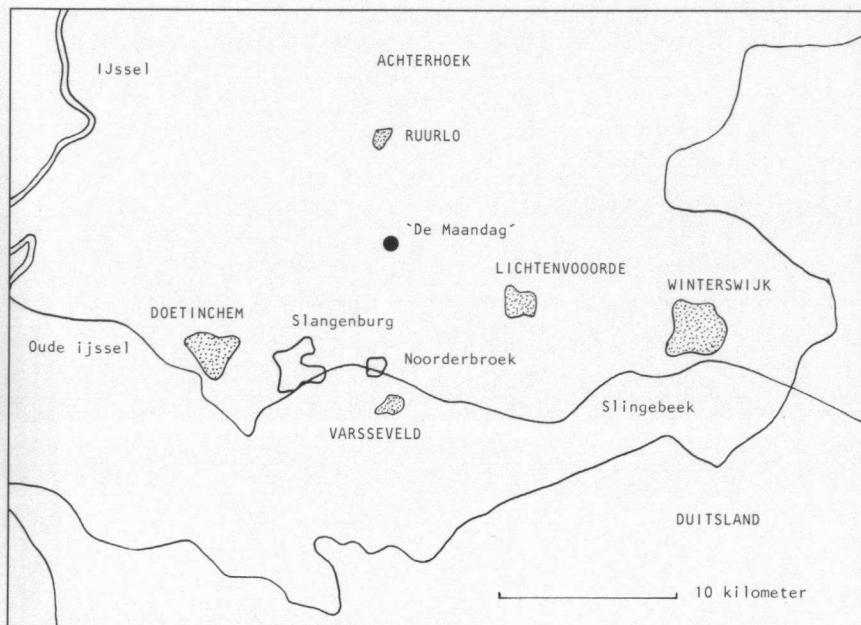

Natuurbeheer op een voormalige boerderij

De boerderij 'de Maandag' ligt ten zuiden van Ruurlo aan de rand van het Wolfersveen dat in het begin van deze eeuw ontgonnen is. Het is een vlak gebied met een recht verkavelingspatroon dat door weinig wegen doorsneden wordt. Overblijfselen uit de tijd vóór de ontginning zijn te vinden in de taluds van sloten waar Dop- en Struikheide, Tormentil en Zwarte zegge plaatselijk nog grote oppervlaktes bedekken. Op een paar plekjes staan zelfs wat Klokjesgentianen! In de bermen groeien nog Wilde gagel en Kruiwilgstruikjes. Maar er is vrijwel geen bos of struweel meer over en bijzondere dagvlinders heb ik er nooit ge-

zien. Ook de rest van het gebied om 'de Maandag' is niet erg aantrekkelijk meer, al zijn er nog enkele oude, brede houtwallen en is er hier en daar in een berm of greppel nog een fraaie soort als Blauwe knoop of Koningsvaren te vinden. Een kilometer of drie ten noorden van 'de Maandag' liggen enkele kleine reservaten waar Staatsbosbeheer de flora uit een ver verleden met veel moeite in stand probeert te houden. Verder zijn er alleen zeer intensief gebruikte graslanden en grote maisakkers. De afgelopen tien jaar zijn veel singels en vrijstaande bomen uit het boerenland verdwenen. Van de veelgeprezen kleinschaligheid van de Achterhoek is hier niet veel meer over.

Ligging van de boerderij 'de Maandag' in de Achterhoek.

Ruigten en mestdumps

'De Maandag', één van de oudere boerderijen in het gebied, werd in 1984 door Hans Rolevink en Johnny te Linde gekocht. Het terrein omvat behalve het erf en de bebouwing ongeveer 200 meter zandweg met houtwal, een kleine hectare bos en een hooilandje.

Het hooiland was een rommelig veldje met veel ruigtekruiden en een paar flinke mestdumps, maar er waren ook nog voedselarmere gedeeltes. Door een zorgvuldig maai-beheer wordt getracht een soortenrijke vegetatie te creëren. Vanaf half mei wordt alleen dáár gemaaid waar het gras zo hoog staat dat het omvalt en dus laag blijvende planten verstikt. Sommige stukken moeten wel drie keer ge-

maaid geworden, terwijl de schralere delen soms helemaal niet gemaaid worden. Er wordt natuurlijk niet gemest. Zo ontstaat een mozaïek dat voor vlinders aantrekkelijk is. De grasmat wordt opener en er komen steeds meer planten met een bladrozet zoals Gewoon biggekruid, Klein streepzaad en Haakpaardebloem.

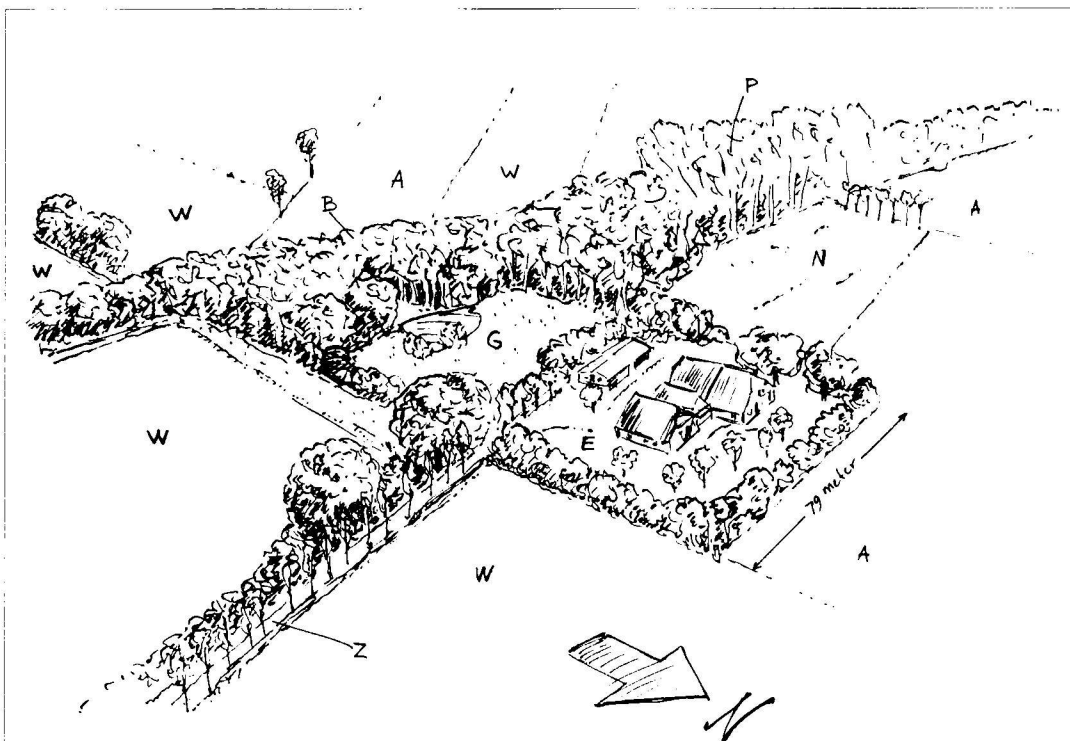
Boomkikkerkoor bij de poel

Door het gedifferentieerde maaibeheer zijn er altijd voldoende nectarplanten in bloei en is er ook voor amfibieën voldoende dekking. Bij de boerderij werd met succes een leefgebied gemaakt voor de zeldzame Boomkikker: singels en

houtwallen zijn aangelegd en er werd een flink grote poel gegraven. In het voorjaar en de zomer is het Boomkikkerkoor al op grote afstand te horen!

Veel vlinders

Sinds 1984 noteer ik regelmatig welke vlindersoorten er op het inmiddels tot drie hectare uitgebreide terrein voorkomen. De eerste jaren maakte ik een schatting van het aantal vlinders dat er rondvlog. Later, toen ik in de gaten kreeg dat elke plek z'n eigen vlinders heeft, ben ik een rondje over het perceel gaan lopen met een streeplijst: langs de zandweg/houtwal, via de tuin, door het

Verklaring bij de tekening:

W=soortenarm weiland. Engels raaigras, Herders-tasje, Ruw beemdgras.

A=Maisakker. Onkruiden: Hanepoot, Schijfkamille, Glad vingergras, Perzikkruid.

Z=Zandweg naast houtwal met twee oude Zomereiken, regelmatig gekapte Berken, enkele Koningsvarens, Wilde kamperfoelie, Pijpestrootje, Brem en veel Bramen in de ondergroei. Dagvlinders: Eikepage, Koevinkje. In greppel aan zuidkant; Pitrus, Pinksterbloem, Grote waterpepe, Grote kattestaart, Blaaszegge, Holpijp etc. Dagvlinders: Oranjetipje, Citroenvlinder.

E=Erf: Boomgaard, tuinen en bebouwing. Vertakte leeuwetand, Grote weegbree, Paardebloem etc. Dagvlinders: Atalanta, Daggpauwoog, Kleine vos, Argusvlinder, Citroenvlinder en witjes.

P=Populierenbos. Zwarte bes, Vlier, Hop, bramen, Gelderse roos, Grote brandnetel. Dagvlinders: Gehakkelde aurelia.

B=Eiken/Berkenbos. Gewone salomonszegel, Dal-kruid, bramen, stekelvarens. Op open plek aan bos-rand: Dopheide, Struikheide, Pilzegge, Gladde witbol, Liggend walstro. Dagvlinders: Bont zandoogje, Boomblauwtje, Koevinkje en Citroenvlinder. De greppel aan de zuidkant wordt veel door Oranjetipjes als migratieroute gebruikt.

G=Matig voedselrijk grasland met poel en wat Grauwe wilgen. Gestreepte witbol, Gewoon struisgras, Knoopkruid, Blauwe knoop, Grote wederik, Echte koekoeksbloem, Duizendblad, Moerasrolklaver, Kantig hertschoot enz. Dagvlinders: Groot-, Geelspriet- en Zwartsprietdikkopje, Bruin zandoogje, Hooibeestje, Landkaartje, Klein gaderd witje, Icarusblauwtje, Kleine vuurvvlinder, Argusvlinder.

N=Voormalige akker. Geknikte vossestaart, Harig wilgeroosje, Schijfkamille, Varkensgras, Straatgras etc. Dagvlinders: Klein gaderd witje, Landkaartje, Geelsprietdikkopje.

**Bloemrijke,
gevarieerde vegetatie
bij de boerderij.**

foto: Kars Veling

hooiland en langs de bosrand. In het hooiland vliegen vlinders die ik op het erf of in de tuin nooit zie, zoals Bruin zandoogje en Hooibeestje, in de tuin vliegen Groot koolwitjes en Atalanta's die weer nooit langs het zandpad gezien worden.

Zelfs het Groentje

Na negen jaar kan ik een voorlopige balans opmaken. In totaal zag ik 26 vlindersoorten en zelfs vorige zomer ontdekte ik twee soorten die ik nog niet eerder gevonden had!

De grootste verrassing was vorig jaar de vondst van een Groentje dat op een Grauwe wilg bij de poel zat, een week later vlogen er twee en werden er eitjes afgezet op Dopheide. En dat terwijl ik nooit eerder Groentjes had gezien in de omgeving. Bovendien bleken er ook Zwartspriddikkopjes te vliegen. Tot dan toe had ik alleen Geelspriddikkopjes waargenomen.

Het vinden van een Oranje luzernevlinder in 1984 zegt natuurlijk niet zo heel veel en de op twee opeenvolgende dagen in 1989 waargenomen Parelmoervlinder was een verdwaald exemplaar. Er blijven dus 24 soorten over, een redelijk aantal als ik dat vergelijk met sommige andere gebieden die in 'Vlinders' beschreven worden.

Wat is er nog te verwachten?

De waargenomen aantallen zijn niet erg hoog, het is natuurlijk maar een klein terrein, maar het is hoopgevend dat ik nog steeds nieuwe soorten kan vinden. Een nieuwe uitbreiding zal er waarschijnlijk niet snel inzitten.

Op zes kilometer afstand ligt het bosgebied 'het Noorderbroek' waar ik afgelopen zomer een Kleine ijsvogelvlinder zag en waar op twee kapvlaktes erg veel Bruine eikepages vlogen. Op negen

Tabel 1: Waargenomen vlindersoorten bij de boerderij 'de Maandag'. De cijfers zijn het maximaal aantal exemplaren dat gezien is.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Zwartspriddikkopje	-	-	-	-	-	-	-	4
Geelspriddikkopje	-	-	1	-	1	2	2	5
Groot dikkopje	-	3	2	3	1	1	5	5
Oranje luzernevlinder(1984)								
Citroenvlinder	2	3	7	2	4	5	2	2
Groot koolwitje	5	1	1	2	1	1	2	1
Klein koolwitje	10	3	4	5	5	1	12	3
Klein geaderd witje	10	3	4	5	10	3	26	9
Oranjetipje	3	1	10	3	5	3	4	5
Eikepage	1	-	-	-	1	-	-	1
Groentje	-	-	-	-	-	-	-	2
Kleine vuurvlinder	1	7	1	6	7	12	7	6
Icarusblauwtje	1	1	1	2	2	6	5	9
Boomblauwtje	-	1	2	3	3	1	2	2
Atalanta	1	1	1	1	1	1	2	2
Distelvlinder	3	-	2	-	1	3	2	-
Kleine vos	10	10	3	2	9	7	6	1
Dagpauwoog	-	2	2	2	2	2	6	2
Gehakelde aurelia	1	1	1	1	1	2	1	2
Landkaartje	10	2	3	8	35	4	30	4/9
Bont zandoogje	-	-	-	-	1	-	2	1
Bruin zandoogje	-	1	-	1	2	9	13	3
Argusvlinder	10	3	3	8	25	3	11	8
Hooibeestje	1	1	1	6	6	2	3	1
Koevinkje	10	3	20	5	10	28	10	8
Parelmoervlinder	-	-	-	1	-	-	-	-
aantal soorten	16	19	20	19	22	20	21	23

kilometer afstand ligt de Slangenburg waar twee monitoringroutes tot nu toe niet echt veel verrassingen opleverden. Door de afwezigheid van singels en bossen in het tussengebied zal de Kleine ijsvogelvlinder wel erg moeten verdwalen om bij ons terecht te komen. Hetzelfde geldt voor de Bruine eikepage die ook honkvast is. In de negen atlasblokken waar de boerderij 'de Maandag' middenin ligt zijn volgens Tax (1989) 34 vlindersoorten waargenomen. Het leeuwedeel werd echter na 1980 niet meer gezien op het Heideblauwtje en de Bruine vuurvlinder na. Ook deze soorten zijn honkvast en zullen dus niet snel de grote afstand (meer dan 5 kilometer) overbruggen. We zullen dus moeten hopen op uitbreiding van het aantal individuen van de reeds aanwezige soorten.

Literatuur

- Bink, F.A., 1992. Ecologische Atlas van de Dagvlinders in Noordwest-Europa. Schuyt & Co, Haarlem.
- Grit, S., 1992. De ontginning van het Wolfersveen. Jaarboek Achterhoek en Liemers 1993. Staring Instituut. Doetinchem.
- Meijden, R. van der, 1990. Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff. Groningen. 21e druk.
- Swaay, C. van, 1994. 'Een wolk van veelkleurige vlinders'. Vlinders 9, 1: 22-23.
- Tax, M.H., 1989. Atlas van de Nederlandse Dagvlinders. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten/Vlinderstichting. 's-Graveland/Wageningen.